
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

סוציולוגיה של המשפט - 53116

תאריך עדכון אחרון 08-09-2025

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: סוציולוגיה ואנתרופולוגיה

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): פרופ יעל ברדה

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: Yael.Berda@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: שני 17:00 בתיאום מראש

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

למשפט יש חיי חברה. יתכן שיש למשפט חיים חברתיים רבים ומגוונים. יש אפילו אלה שרואים את המשפט כתרבות. אבל קודם כל, המשפט הוא תוצר של כוחות חברתיים, תרבותיים וכלכליים. המשפט נוצר דרך מה שאנשים מחליטים להלחם עליו ולהסתכסך לגביו, מהו המובן מאליו ומה מותר ואסור לאמר בחברה. אבל המשפט הוא מוסד שמאפשר את קיומם של הרבה מוסדות חברתיים אחרים. הגישה הסוציולוגית למשפט מציעה להתבונן על מבנים משפטיים, על האופן שבו המשפט הופך לתרבות ולאידאולוגיה, על כוחם הפוליטי והחברתי של מוסדות. בקורס נלמד, דרך סוגיות אקטואליות ולפעמים בוערות ושנויות במחלוקת, על האופן שבו משפט, מוסדות חברתיים ופרקטיקות כלכליות ופוליטיות מבנים זה את זה. הקורס הוא ביקורתי במסורת של תנועת "משפט וחברה" ומבקש לאתגר תפיסות שרואות במשפט מערכת עצמאית המנותקת באופן זה או אחר מהכלכלה הפוליטית של המדינה והחיים החברתיים בה. בנוסף, תנועת משפט וחברה ראתה במשפט כלי משמעותי לשנוי חברתי ופוליטי רחב היקף, ולאורך הקורס נדון גם במנעד האפשרויות לשינוי חברתי שמציעים לנו חומרי הקריאה והדיונים בכיתה.

מטרות הקורס:

להבין ולנתח את הקשר והיחס בין משפט והחברה, להכיר מוסדות, ארגונים, מושגים, תיאוריות וסוגיות מתחום משפט וחברה שהרי
למשפט יש חיי חברה. יתכן שיש למשפט חיים חברתיים רבים ומגוונים. יש אפילו אלה שרואים את המשפט כתרבות. אבל קודם כל, המשפט הוא תוצר של כוחות חברתיים, תרבותיים וכלכליים. המשפט נוצר דרך מה שאנשים מחליטים להלחם עליו ולהסתכסך לגביו, מהו המובן מאליו ומה מותר ואסור לאמר בחברה. אבל המשפט הוא מוסד שמאפשר את קיומם של הרבה מוסדות חברתיים אחרים.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

תוצרי למידה :

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

בסיומו של הקורס סטודנטיות/ים יוכלו:

1. לזהות גורמים חברתיים שמשפיעים על היווצרות של מוסדות משפטיים.
2. יוכלו לבקר הסדרים משפטיים ולהבחין בין טקסטים משפטיים שיש לגביהם הסכמה דמוקרטית פורמלית (כמו חוקים של הכנסת) לבין טקסטים ומוסדות משפטיים שהם תוצר של מאבקי כוח סמויים מן העין.
3. הסטודנטים יוכלו לנתח באופן בסיסי את הקשר בין זכויות משפטיות והיכולת להשתמש במוסדות משפטיים עבור קבוצות שונות באוכלוסיה על בסיס הבדלי מעמד, גזע, מגדר, לאום, דת ונטיה מינית.
4. הסטודנטים יוכלו לחלץ טיעון משפטי, לזהות את התיאוריה והמתודה בו הכותבת משתמשת, להביא דוגמא חיצונית לאותו הטיעון, ולהביע עליו דעה.

דרישות נוכחות (%) :

60

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה פרונטלית ודיונים בקבוצות, ניירות תגובה, עבודה מסכמת. שימוש בכלים דיגיטלים ובסרטונים

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:
רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:
נושאי השיעורים:

1. מבוא

2. משפט ו(אי) שיויון
3 שיעורים

3. משפט ומרחב
3 שיעורים
3. משפט, מגדר ותרבות
3 שיעורים

4. משפט וריבונות (בטחון המדינה, הפרטה, הלאמה, כליאה)
3 שיעורים

חומר חובה לקריאה:
חומר חובה לקריאה:

התאריכים ישתנו ויפורסמו בסוף סמסטר א לקראת תחילת הקורס

1. מבוא לסוציולוגיה של המשפט - מאבות הסוציולוגיה למשפט, חברה ותרבות.
נא לקרוא את הזמנה לסוציולוגיה של המשפט של דפנה הקר לשיעור הראשון

2. משפט ו(אי) שיויון או למה סכסוכים משפטיים הם לא עניין "אוביקטיבי"
היווצרותם של סכסוכים והשנותם - מתן שם, הטלת אשם, עמידה על זכות - פלסטינר סאראט ושיינגולד
מעשי משפט כרך ג' 2010

3. משפט, מעמד וחלוקת משאבים
מדוע אלה שיש להם נוטים להצליח: הרהורים על גבולות השינוי המשפטי
מעשי משפט כרך ד'

4. ההבניה המשפטית של דיכוי חברתי א(וגם של פריבילגיות)
יפעת ביטון, על טיבה וטובה של הפליה: המזרחים בישראל בין הגלוי לנסתר, מעשי משפט כרך ד
2011
Loïc Wacquant, "Deadly Symbiosis: When Ghetto and Prison Meet and Mesh." 3
Punishment and Society 95-134 (2001).

5. משפט ומרחב 1 - בית המשפט

שירת הסירנות: שיח וחלל בבית המשפט - אביגדור פלדמן

6. משפט ומרחב 2 בארץ עם עו"ד נטע עמר (קריאה בהמשך)
הסרט שלטון החוק של רענן אלכסנדרוביץ

7. משפט ומרחב 3 בעולם

רון שמיר
ישראל במשפחת העמים : כמה הערות על התנתקות כמשטר תנועה גלובלי
בתוך משפט וממשל ח, 2 (תשס"ה) 601-642

8. משפט, מגדר פוליטיקה - טעימה מהתחום:
1. מנאר חסן הפוליטיקה של הכבוד בתוך הספר מין מגדר פוליטיקה עמ' 267

2. סיפור של אונס לא יותר -
9. תודעה משפטית והתנגדות משפטית:

Patricia Ewick and Susan Silbey, "Conformity, Contestation and Resistance: An Account of Legal Consciousness." 26 New England Law Review 731-750 (1991-1992).

קלריס חרבון: השתכנות מתקנת - סיפורן של נשים המתקנות עוול הסטורי. בתוך דפנה ברק-ארז ואח' (עורכות), עיונים במשפט, מגדר ופמיניזם (הוצאת נבו, 2007), עמ' 41

10. משפט ותרבות - או ההבניה המשפטית של דיכוי חברתי חלק ב'.
איך זה שכוכב אחד מעז... למען השם? - עלילות משפטיות: השוואה נרטיבית בין ת"פ (י-ם) 305/93 מ"י נ' דרעי לבין ת"פ (ת"א) 329/96 מ"י נ' אולמר, ארנה בן נפתלי, אסף ברם, הילה תירוש

קלריס חרבון: דיור ציבורי בתוך לקסיקון המחאה החברתית

משפט ובטחון המדינה
סמירה אסמיר בשם הבטחון הקדמה לגיליון מחברות עדאלה 4 אביב 2004

הגדרת האסירים הפלסטינים בישראל - עביר בכר מחברות עדאלה
גיליון 5 2009 בעמ' 57

מעצר מנהלי: אתמול פלסטינים, היום מתנחלים, מחר אתם
03 אוג', 2015
נעם רותם

12. המאבק על משאבי הכלל- הפרטה, הלאמה ומה שביניהם

דפנה ברק-ארז
"זכויות אדם בעידן של הפרטה"
עבודה, חברה ומשפט, כרך ח, עמודים 209 – 224, 2001.

יעל ברדה וגלעד ברנע הפרטת בתי הסוהר
מעשי משפט כרך ב

מתווה הגז סיטבון ומיכאלי - מעשה משפט כרך ז

13. כליאה וגזע - בתי סוהר
בועז סנג'רו כליאה - חשיבה מחודשת הסניגור 220 עמ' 4 *Meaning Surplus and Excess Penal*
Public Torture Lynchings in Twentieth-Century America
David Garland
Law & Society Review
Vol. 39, No. 4 (Dec., 2005), pp. 793-833

חומר לקריאה נוספת:

מרכיבי הציון הסופי :
הגשת עבודה מסכמת / פרויקט גמר / מטלת סיכום / מבחן בית / רפרט 60 %
מטלות הגשה במהלך הסמסטר: תרגילים / עבודות / מבדקים / דוחות / פורום / סימולציה ואחרות
30 %
נוכחות / השתתפות בסיוור 10 %

מידע נוסף / הערות:

בסיום הקורס יגישו הסטודנטיות/ים עבודה בהיקף של עד 5 עמודים שמשקלה יהיה 60% מהציון.
במשך הקורס, הסטודנטים יבחרו 2 מתוך 11 שיעורים שבהם יגישו נייר תגובה בין 250 ל 500 מילה,
על חומר הקריאה של השיעור. כל נייר עמדה עובר יזכה את הכותבת ב 15 נקודות. ניירות עמדה
מצטיינים יקבלו נקודה נוספת, כך שניתן יהיה לצבור 5 נקודות נוספות לציון סופי של 105.
ההשתתפות בקורס היא משמעותית ומהווה 10% מהציון הסופי. סטודנטים שמתקשים להשתתף ולדבר
מול קהל גדול, מסיבות שונות (שפה, פחד קהל ועוד) מתבקשים לבוא ולדבר עם המרצה בשעות
הקבלה ונמצא יחד חלופה הולמת למרכיב הציון של ההשתתפות. נדרשת נוכחות ב 60% מהשיעורים.
דף ההנחיות לכתיבת הדוחות הוא חלק בלתי נפרד מדרישות הקורס. הנחיות לעבודה המסכמת ינתנו
בשליש האחרון של הסמסטר.